

Obelodanjivanje informacija o klimatskim rizicima u izveštajima kompanija

Disclosure of climate risk information in companies' reports

Jelena Krpić

Univerzitet ALFA BK, Fakultet za finansije, bankarstvo i reviziju, Beograd, Srbija /
ALFA BK University, Faculty of finance, banking and auditing, Belgrade, Serbia

e-mail: jelena.krpic@alfa.edu.rs

orcid.org/0000-0002-4675-7987

Rad primljen / Received: 10.03.2022, Rad prihvaćen / Accepted: 07.05.2022.

Sažetak: Savremeni načini izveštavanja o poslovanju obuhvataju finansijsko i nefinansijsko izveštavanje, koje uključuje odgovornost prema zajednici i odgovornost za očuvanje prirode. Pored rukovodstva, investitore, zajmodavce, osiguravajuća društva i druge eksterne korisnike finansijskih izveštaja sve više zanimaju informacije o uticaju klimatskih rizika na poslovanje kompanije, te kako oni utiču na budući rast kompanije.

U radu će biti predstavljena aktuelna zakonska rešenja, smernice ili preporuke u vezi sa obelodanjivanjem informacija o klimatskim rizicima u razvijenim zemljama, i Republici Srbiji, kao i rezultati istraživanja o informacijama u vezi sa klimatskim rizicima koje kompanije iz Republike Srbije obelodanju u finansijskim i nefinansijskim izveštajima. Istraživanje je zasnovano na uzorku od 20 preduzeća uključenih u Izveštaj o 100 najboljih preduzeća za 2020. godinu objavljen na zvaničnom sajtu Agencije za privredne registre.

Ključne reči: Finansijski i nefinansijski izveštaji, uticaj, razvijene zemlje, obelodanjivanje klimatskog rizika, Srbija.

Abstract: Modern ways of reporting on business include financial and non-financial reporting, which includes responsibility to the community and responsibility for nature conservation. In addition to management, investors, lenders, insurance companies and other external users of financial statements are increasingly interested in information on the impact of climate risks on the company's operations, and how they affect the future growth of the company.

The paper will present current legal solutions, guidelines or recommendations related to the disclosure of information on climate risks in developed countries, and the Republic of Serbia, as well as the results of research on the information related to climate risks that companies from the Republic of Serbia disclose in financial and non-financial reports. The research is based on the sample of 20 companies included in the Report on the 100 best companies 2020 published on the official website of the Serbian Business Registers Agency.

Keywords: Financial and non-financial reports, impact, developed countries, disclosure of climate risk, Serbia.

UVOD / INTRODUCTION

Cilj finansijskih izveštaja opše namene je pružanje finansijskih informacija o izveštajnom entitetu koje su korisne postojećim i potencijalnim investitorima, zajmodavcima i drugim poveriocima prilikom donošenja odluka o obezbeđivanju resursa entitetu (Konceptualni okvir za finansijsko izveštavanje).

Nefinansijsko izveštavanje treba da obuhvati sve značajne informacije koje mogu da utiču na sposobnost organizacije da kreira vrednost na kratak, srednji i dugi rok i koje mogu imati uticaja na dostizanje strateških ciljeva organizacije, kako pozitivnih, tako i negativnih (tj. na rizike). Ključni uticaj na obim ovog izveštavanja ima ocena materijalnosti pitanja koja su relevantna za interesne strane (Beke-Trivunac, 2015).

Da bi ispunili cilj, finansijski i nefinansijski izveštaji trebalo bi da budu sastavljeni na osnovu relevantnih i verodostojnih informacija. Sa aspekta relevantnosti, informacija je materijalno značajna ako njeno izostavljanje ili pogrešno prikazivanje može da utiče na odluke koje korisnici donose na osnovu podataka sadržanih u samim izveštajima.

Prilikom odlučivanja da li je informacija materijalno značajna ili ne rukovodstvo primenjuje prosuđivanje, odnosno, sagledava da li se razumno može očekivati da će informacije uticati na odluke korisnika izveštaja. Kod takvih procena, rukovodstvo uzima u obzir i sve specifične okolnosti i način na koji su te informacije iznete u izveštajima i da li odgovaraju potrebama korisnika.

Pošto se okolnosti entiteta menjaju tokom vremena, kao i potrebe korisnika izveštaja, procena materijalnosti se vrši na svaki izveštajni datum u skladu s promenom okolnosti.

U radu će biti predstavljene preporuke, smernice i zakonska rešenja koja se mogu smatrati primerima dobre prakse u obelodanjivanju informacija vezanih za klimatske rizike.

Cilj rada je utvrditi koje su to informacije o klimatskim rizicima koje se obelodanju u finansijskim i/ili nefinansijskim izveštajima u Republici Srbiji, i da li se obelodanjivanja vrše kao zakonska obaveza ili na osnovu dobrovoljnosti.

1. PREPORUKE I POSTOJEĆA ZAKONSKA REGULATIVA / RECOMMENDATIONS AND EXISTING LEGISLATION

Preporuke koje je izdala Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (u daljem tekstu *Radna grupa*) čine okosnicu rada, iz razloga što se radi o preporukama koje su prihvaćene od strane zakono-

nodavnih organa razvijenih zemalja i profesionalnih organizacija.

Radnu grupu osnovao je Odbor za finansijsku stabilnost (Financial Stability Board) uz podršku članica G20, 2015. godine. Cilj osnivanja je pružanje pomoći u identifikaciji informacija koje su potrebne investitorima, zajmodavcima i osiguravajućim društvima prilikom procene i ocene rizika vezanih za klimu, kao i davanje preporuka za dosledno obelodanjivanje informacija koje će pomoći učesnicima na finansijskom tržištu da shvate rizik vezan za klimu.

Preporuka je, da se obelodanjuju informacija koje se odnose na (Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosure, 2017):

- uspostavljeni sistem upravljanja rizikom na nivou kompanije i u okviru njega izdvojiti rizik vezan za klimatske promene;
- informacije o usvojenoj strategiji, stvarnom i potencijalnom uticaju klimatskih promena na strategiju i na finansijsko planiranje na nivou kompanije;
- informacije o procesu identifikacije potencijalnih rizika, njihovoj proceni i kako se njima upravlja;
- usvojene ciljeve i metodologije za ocenu ispunjenja tih ciljeva.

Obelodanjivanja bi trebalo vršiti u okviru finansijskih izveštaja ili posebnih izveštaja, koji zajedno sa finansijskim izveštajima čine godišnje izveštaje. Godišnji finansijski izveštaji podležu proceni materijalnosti, a i predmet su nezavisnog revizora, što dodatno povećava poverenje.

Preporučeni principi kojima bi se trebalo rukovoditi prilikom obelodanjivanja (principi obelodanjivanja) su:

- obelodanjivanje bi trebalo da se zasniva na relevantnim informacijama – informacije koje se obelodanjuju treba da se odnose na potencijalni uticaj klimatskog rizika (šanse i pretnje) na pojedina tržišta, poslove, strategiju, finansijske izveštaje (bilans stanja i bilans uspeha) i buduće tokove gotovine;
- obelodanjivanja treba da budu konkretna i potpuna. Informacije treba da pruže detaljan pregled potencijalne izloženosti kompanije klimatskim promenama, potencijalnu prirodu i veličinu uticaja, procese upravljanja rizicima povezanim sa klimom i učinak u pogledu upravljanja rizicima vezanim za klimu. Da bi bila sveobuhvatna, obelodanjivanja treba da sadrže istorijske i buduće informacije;
- obelodanjivanja treba da budu jasna, uravnotežena i razumljiva. Treba da budu napi-

sana tako da dovoljno detaljno informišu korisnike izveštaja, bilo da se radi o korisnicima koji su sofisticirani bilo da se radi o korisnicima koji su manje upućeni;

- obelodanjivanja treba da budu dosledna tokom vremena kako bi korisnici razumeli razvoj i/ili evoluciju uticaja pitanja vezanih za klimu na poslovanje kompanije;
- obelodanjivanja treba da budu uporediva između kompanija istih delatnosti. Preporuka je da obelodanjivanja omogućavaju poređenje strategije, poslovnih aktivnosti, rizika;
- obelodanjivanja treba da budu pouzdana, proverljiva i objektivna, odnosno trebalo bi da budu tačna i neutralna bez pristrasnosti.;
- obelodanjivanja bi trebalo izvršiti blagovremeno bar jednom godišnje.

Kao što je već navedeno, informacije koje se obelodanjuju trebalo bi da budu materijalno značajne. Međutim, radi poboljšanja kvaliteta obelodanjivanja u godišnjim finansijskim izveštajima, pojedine informacije bi trebalo obelodaniti i ako nisu materijalne. Procena materijalnosti neophodna je radi obelodanjivanja informacija o usvojenoj strategiji vezanoj za rizike povezane sa klimatskim promenama i ciljevima i metodologijama za ocenu ispunjenja usvojenih ciljeva. Kada se radi o obelodanjivanju informacija o uspostavljenom sistemu upravljanja rizicima klimatskih promena i uspostavljenom sistemu upravljanja rizicima, preporuka je da se vrše obelodanjivanja bez obzira na procenjenu materijalnost.

Materijalnost bi trebalo da se utvrdi korišćenjem istog pristupa za određivanje bilo koje druge materijalne informacije koja treba da se obelodani u godišnjim finansijskim izveštajima.

U nastavku rada navedena su trenutna zakonska rešenja, preporuke ili smernice u vezi sa obelodanjivanjem informacija o klimatskim promenama, u najrazvijenijim zemljama sveta ili zajednici država, a neke od njih su i članice G20 čiji su ministri finansija i guverneri Centralnih banaka učestvovali u formiranju Radne grupe.

Evropska unija izdala je direktivu o nefinansijskom izveštavanju 2014/95/EU kojom se zahteva da informacije o životnoj sredini budu uključene u „nefinansijski izveštaj“ u okviru izveštaja uprave koji čini deo šireg godšnjeg izveštaja. Juna 2019, Evropska unija izdala je Instrukcije za izveštavanje o informacijama vezanim za klimu. Instrukcije nisu obavezujuće, ali sadrže principe obelodanjivanja informacija. Preporuka je da informacije koje se obelodanjuju budu: a) materijalne, b) istinite i razumljive, c) sveobuhvatne, ali koncizne, d) strateške i

usmerene ka budućnosti, e) orjentisane ka korisnicima finansijskih izveštaja i f) konzistentne i koherentne. Kompanije se podstiču da koriste preporuke Radne grupe prilikom obelodanjivanja informacija o klimatskim rizicima (ICMA, 2021).

U Velikoj Britaniji, Zakonom o kompanijama iz 2006. godine, predviđena je obavezna obelodanjivanja informacija o glavnim trendovima i faktorima koje će verovatno uticati na budući razvoj, performanse i položaj kompanije, što uključuje i pitanja vezana za životnu sredinu. Informacije bi trebalo obelodaniti u Strateškom izveštaju o emisiji staklene bašte i Izveštaju direktora. Od aprila 2022. godine, u Velikoj Britaniji preko 1.300 kompanija imaće zakonsku obavezu da vrši obelodanjivanja u vezi s klimatskom promenama u skladu s preporukama Radne grupe. Ova obaveza se odnosi na kompanije koje su kotirane na berzi, banke, osiguravajuća društva i privatne kompanije sa preko 500 zaposlenih i prometom od 500 miliona funti (UK to enshrine mandatory climate disclosures for largest companies in law).

U Švajcarskoj, januara 2021. doneta je Odluka koja je u skladu sa Saveznim savetom, kojom se preporučuje kompanijama da sprovedu preporuke Radne Grupe.

U Sjedinjenim Američkim državama, Komisija za hartije od vrednosti (SEC) izdala je uputstva vezano za izveštavanje u skladu sa propisima o hartijama od vrednosti, u cilju identifikovanja značajnih rizika, uključujući i klimatski rizik. SEC je sledeće informacije naveo kao informacije koje bi trebalo uključiti u izveštaje:

- specifične rizike s kojima se kompanije suočavaju kao rezultat promena propisa o klimatskim promenama za koje je razumno verovati da će imati materijalni uticaj na finansijski položaj i rezultat kompanije;
- uticaj međunarodnih sporazuma/ugovora koji se odnose na klimatske promenene na poslovanje kompanija (ako su materijalni), kao što su sporazum iz Kjota i Sistem trgovine emisijama EU i
- indirektno posledice pravnog, tehnološkog, političkog i naučnog razvoja u pogledu klimatskih promena.

U Australiji, Australia Securities Exchange Listing Requirement 4.10.3; Corporate Governance Principles and Recommendations, 2014, zahtevaju da se obelodanjivanja izvrše ukoliko se smatra da su rizici vezani za životnu sredinu materijalni. Obelodanjivanja bi trebalo izvršiti u okviru godšnjeg izveštaja. Obavezna obelodanjivanja odnosi se na kompanije iz finansijskog i nefinansijskog sektora

koje se kotiraju na berzi (Climate related risk in financial statements, 2021).

China: Shenzhen Stock Exchange Social Responsibility Instructions to Listed Companies (2006), Instrukcije se odnose na kompanije iz finansijskog i nefinansijskog sektora koje se kotiraju na berzi. Dobrovoljna obelodanjivanja se odnose na informacije o društvenoj odgovornosti, dok je obaveznost vezana za informacije o generisanju otpada, potrošnji resursa i zagađenju.

Poverenici IFRS fondacije (IFRS Foundation Trustees), u novembru 2021. godine, najavili su osnivanje Međunarodnog odbora za standarde održivosti (the International Sustainability Standards Board – ISSB). Svrha ISSB je razvijanje sveobuhvatne globalne osnove za obelodanjivanje održivosti za potrebe finansijskih tržišta, Standarde obelodanjivanja MSFI. Tokom 2022. godine, razmotriće se nacrt standarda uz konsultacije sa svim zainteresovanim stranama. Cilj je da se standard odobri do kraja 2022. godine ukoliko se tokom konsultacija zainteresovane strane uvere da standard predstavlja praktičnu i efektivnu globalnu osnovu za obelodanjivanje finansijskih informacija o klimatskim promenama.

2. PRAKSA IZVEŠTAVANJA U REPUBLICI SRBIJI / REPORTING PRACTICE IN THE REPUBLIC OF SERBIA

U Republici Srbiji, srednja i velika pravna lica imaju zakonsku obavezu sastavljanja godišnjeg izveštaja o poslovanju, koji uključuje objektivni pregled razvoja i rezultata njegovog poslovanja i položaja, zajedno sa opisom osnovnih rizika i neizvesnosti kojima je izloženo. Godišnji izveštaj o poslovanju, treba da uključi finansijske i prema potrebi, ključne nefinansijske pokazatelje uspešnosti koji su bitni za određenu delatnost, uključujući informacije koje se odnose na pitanja životne sredine (naglasak je na ulaganjima u cilju zaštite životne sredine).

Istraživanje je zasnovano na uzorku od 20 preduzeća uključenih u Izveštaj o 100 najboljih preduzeća za 2020. godinu objavljenom na zvaničnom sajtu Agencije za privredne registre. Kriterijum za razvrstavanje je ostvareni poslovni prihod u 2020. godini. Godišnji finansijski izveštaji, koji uključuju i godišnji izveštaj o poslovanju bili se predmet eks-

terne revizije, i prilikom sastavljanja istih rukovodstva su razmatrala materijalnost informacija koje se obelodanjuju.

Cilj istraživanja je utvrditi da li izabrana preduzeća informacije o klimatskim promenama obelodanjuju u finansijskim ili nefinansijskim izveštajima, ukoliko ih obelodanjuju koje su to informacije koje se daju u okviru finansijskih izveštaja, a koje u okviru nefinansijskih izveštaja.

Kada su u pitanju finansijski izveštaji, istraživanje se zasnivalo na napomenama uz finansijske izveštaje jer sadrže opise ili raščlanjavanja stavki prezentovanih u ostalim finansijskim izveštajima, kao i informacije o stavkama koje su značajne za ocenu finansijskog položaja i uspešnost poslovanja. Nefinansijsko izveštavanje se zasnivalo na godišnjem izveštaju o poslovanju koji čini sastavni deo godišnjih finansijskih izveštaja, kao i zasebnim izveštajima koji se sastavljaju na bazi dobrovoljnosti (Tabela 1).

Podaci o privrednom sektoru u okviru koga preduzeće posluje navedeni su iz razloga što se prilikom procena da li su pojedine informacije materijalno značajne za obelodanjivanje uzimaju u obzir i specifične okolnosti sektora u kojem posluje.

Dva preduzeća su obelodanila informacije o potencijalnim uticaju klimatskih promena na finansijski položaj preduzeća u okviru napomena uz finansijske izveštaje.

Sve kompanije ispunjavaju zakonsku obavezu u vezi obelodanjivanja informacija u okviru godišnjeg izveštaja o poslovanju, dok, tri kompanije sastavljaju posebne izveštaje o zaštiti životne sredine.

Sledeći korak u istraživanju, bio je utvrditi koje su to informacije koje su preduzeća obelodanila u okviru pojedinih izveštaja (Tabele 2 i 3).

Informacije koje su obelodanjene u napomenama uz finansijske izveštaje (Tabela 2) odnose se na izvršena dugoročna rezervisanja po osnovu budućih „ekoloških obaveza“. Oba preduzeća pripadaju sektoru rudarstva, tako da uvažavajući okolnosti u kojima posluju i uticaj delatnosti na životnu sredinu, postoji obaveza rezervisanja radi očuvanja životne sredine.

U Tabeli 4 prikazan je sumarni pregled informacija koje se obelodanjuju u Godišnjem izveštaju o poslovanju.

Tabela 1 - Prikaz finansijskih i nefinansijskih izveštaja u kojima preduzeća obelodanjuju podatke o klimatskim promenama

Table 1 - Overview of financial and non-financial reports in which companies disclose data on climate change

Naziv preduzeća	Privredni sektor u okviru koga preduzeće posluje	Obelodanjivanje u finansijskim izveštajima	Obelodanjivanja u nefinansijskim izveštajima	
			Godišnji izveštaj o poslovanju*	Posebni izveštaji
JP Elektroprovreda Srbije	Snabdevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	Ne	Da	Da
NIS ad	Rudarstvo	Da	Da	Da
DELHAIZE SERBIA DOO	Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala	Ne	Da	Ne
TIGAR TYRES	Prerađivačka industrija	Ne	Da	Ne
TELEKOM SRBIJA AD	Informisanje i komunikacije	Ne	Da	Ne
JP Srbija Gas	Snabdevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	Ne	Da	Ne
EPS DISTRIBUCIJA	Snabdevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	Ne	Da	Ne
MERCATOR-S	Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala	Ne	Da	Ne
NELT CO doo	Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala	Ne	Da	Ne
IDC doo	Građevinarstvo	Ne	Da	Ne
SERBIA ZIJIN COPPER doo	Rudarstvo	Da	Da	Ne
HBIS GROUP SERBIA IRON & STEEL doo	Prerađivačka industrija	Ne	Da	Da
LIDL SRBIJA KD	Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala	Ne	Da	Ne
PHOENIX PHARMA doo	Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala	Ne	Da	Ne
MERCATA UT doo	Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala	Ne	Da	Ne
JP PUTEVI SRBIJE	Građevinarstvo	Ne	Da	Ne
TELENOR DOO	Informisanje i komunikacije	Ne	Da	Ne
FCA SRBIJA doo	Prerađivačka industrija	Ne	Da	Ne
MOL SERBIA doo	Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala	Ne	Da	Ne
CENTROSINERGIJA doo	Saobraćajnice i skladištenje	Ne	Da	Ne

* Zakonska obaveza

Izvor: Autor / Source: Author

Tabela 2 - Informacije koje se obelodanjuju u okviru finansijskih izveštaja

Table 2 - Information disclosed in the financial statements

Naziv kompanije	Informacije koje se obelodanjuju
NIS ad	Dugoročna rezervisanja po osnovu zaštite životne sredine-rezervisanje za buduće troškove ukljanjanja postrojenja za proizvodnju nafte i gasa, bušotina, cevovoda i prateće opreme i za vraćanje terena u prvobitno stanje
SERBIA ZIJIN COPPER doo	Dugoročna rezervisanja na osnovu budućih rashoda na ime ekoloških obaveza nastalih kao posledica rada rudnika u V. Krivelj, Majdanek, Cerovo 1 i Jama

Izvor: Autor / Source: Author

Tabela 3 - Informacije koje se obelodanjuju u okviru nefinansijskih izveštaja - izveštaja o poslovanju

Table 3 - Information disclosed in non-financial reports - business reports

Naziv kompanije	Informacije koje se obelodanjuju
JP Elektroprovreda Srbije	aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine sa prikazom planiranih i utrošenih sredstava; zaštita životne sredine implementirana je u strategiju društva
NIS ad	aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine; rizik klimatskih promena razvrstan u okviru operativnih rizika
DELHAIZE SERBIA DOO	aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine
TIGAR TYRES	zaštita životne sredine implementirana u strategiju društva; aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine
TELEKOM SRBIJA AD	aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine, sa obelodanjenim uštedama u troškovima usled preduzetih mera
JP Srbija Gas	aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine; troškovi naknada za zaštitu životne sredine
EPS DISTRIBUCIJA	rizik klimatskih promena razvrstan u okviru operativnih rizika – odstupanje temperature u odnosu na prosečnu temperaturu; naknade za zaštitu životne sredine; aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine sa obelodanjenim utrošenim sredstvima
MERCATOR-S	zaštita životne sredine implementirana u strategiju društva;
NELT CO doo	orijentacija na racionalnom korišćenju prirodnih resursa bez navođenja konkretnih aktivnosti
IDC doo	zaštita životne sredine implementirana u strategiju društva; aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine; troškovi naknada za zaštitu životne sredine
SERBIA ZIJIN COPPER doo	aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine; troškovi naknada za zaštitu životne sredine
HBIS GROUP SERBIA IRON & STEEL doo	iznosi naknada po osnovu zaštite životne sredine; aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine
LIDL SRBIJA KD	zaštita životne sredine implementirana u strategiju društva
PHOENIX PHARMA doo	zaštita životne sredine implementirana u strategiju društvo; aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine; obelodanjene naknade za zaštitu životne sredine
MERCATA UT doo	troškovi naknada za zaštitu životne sredine
JP PUTEVI SRBIJE	rizik klimatskih promena razvrstan u okviru operativnih rizika; aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine
TELENOR DOO	aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine sa iznosima ulaganja
FCA SRBIJA doo	praćenje osnovnih performansi koje utiču na zagađenje životne sredine
CENTROSINERGIJA doo	aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine
MOL SERBIA doo	aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine

Izvor: Autor / Source: Author

Tabela 4 - Zbirni pregled informacija koje se obelodanju u nefinansijskim izveštajima

Table 4 - Summary of information disclosed in non-financial statements

Informacije koje se obelodanjuju	Učestalost
Aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine sa prikazom planiranih i utrošenih sredstava	1
Aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine - navedene samo aktivnosti koje se sprovode	11
Aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine, sa obelodanjem uštedama u troškovima usled preduzetih mera	1
Aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite životne sredine sa iznosima ulaganja	2
Iznosi naknada po osnovu zaštite životne sredine	8
Zaštita životne sredine implementirana u strategiju društva	6
Prepoznavanje rizika klimatskih promena kao operativnog rizika	3
Orijentacija na racionalnom korišćenju prirodnih resursa bez navođenja konkretnih detalja	1
Praćenje osnovnih performansi koje utiču na zagađenje životne sredine	1

Izvor: Autor / Source: Author

Preduzeća najčešće obelodanjuju informacije o aktivnostima koje se preduzimaju radi zaštite životne sredine, informacije su prezentovane u narativnom obliku.

Rukovodstva osam kompanija smatraju značajnim informacije o visini naknada koje su plaćene za zaštitu životne sredine. Postoji zakonska obaveza plaćanja naknade za zaštitu životne sredine. Visina naknade zavisi od stepena negativnog uticaja na životnu sredinu privredne aktivnosti kojima se pravno lice bavi. Preduzeća koja su izvršila obelodanjivanja pripadaju grupi pravnih lica sa velikim uticajem na životnu sredinu.

Takođe, rukovodstva nešto manje od polovine kompanija, rizike vezane za klimatske promene uključila su u usvojenu strategiju. Informacije su prezentovane kao konstatacija, bez navođenja informacija o uticaju klimatskih promena na strategiju i finansijsko planiranje.

Preduzeća, samo tri, koja pripadaju sektorima privrednih delatnosti razvrstanim u sektore koji imaju veliki uticaj na životnu sredinu (prerađivačka industrija, rudarstvo, snabdevanje električnom energijom) obelodanila su da je klimatski rizik značajan rizik.

ZAKLJUČAK / CONCLUSION

U Republici Srbiji postoji zakonska obaveza, za srednja i velika pravna lica, obelodanjivanja informacija o klimatskim rizicima u okviru godišnjih finansijskih izveštaja.

U okviru napomena uz finansijske izveštaje, rukovodstva kompanija bi trebalo da obelodane sve materijalno značajne informacije, što uključuje i informacije o klimatskim rizicima.

U okviru godišnjeg izveštaja o poslovanju trebalo bi obelodaniti iznose ulaganja u cilju zaštite životne sredine, usvojen sistem upravljanja rizikom na nivou preduzeća, izloženost pojedinim vrstama rizika, instrumente zaštite i ocenu njihove efektivnosti.

Na osnovu sprovedenog istraživanja, može se zaključiti da preduzeća ispunjavaju svoju zakonsku obavezu i da su u većini slučajeva informacije prezentovane u narativnom obliku, ili ukoliko se navode iznosi radi se o iznosima naknada koje su plaćene po osnovu ekoloških taksi.

Razvoj prakse obelodanjivanja informacija o klimatskim rizicima trebao bi se kretati ka poboljšanju kvaliteta i prezentacije informacija koje se obelodanjuju. Pre svega, ka obelodanjivanju informacija koje se odnose na uticaj klimatskih promena na strategiju društva, proces identifikacije klimatskih rizika i njihov uticaj na poslovanje, instrumente zaštite, ciljevi koji se žele postići i mehanizme za ocenu ispunjenja istih.

LITERATURA / REFERENCES

- [1] Konceptualni okvir za finansijsko izveštavanje, CLJ2, preuzeto sa: Решење о утврђивању превода Међународних стандарда финансијског извештавања (МСФИ) број: 401-00-4351/2020-16 од 10. септембра 2020. године (*Службени гласник РС*, 123/2020 и 125/2020) (mfin.gov.rs)
- [2] Beke-Trivunac Jozefina (2015), Koncept materijalnosti sa stanovišta finansijskog i nefinansijskog izveštavanja, *Finiz 2015*, 41-44.
- [3] <https://www.apr.gov.rs/registri/finansijski-izvestaji/publikacije/sto-naj-privrednih-drustava.2128.html>

- [4] *Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosure*, june 2017, 52-53, preuzeto sa <https://www.fcb-tcfd.org>
- [5] АПР - Претраге у вези са финансијским извештајима (apr.gov.rs)
- [6] *Заштита животне средине - извештају* (eps.rs)
- [7] *Zaštita životne sredine – HBIS GROUP Serbia* (hbisserbia.rs)
- [8] *Заштита животне средине, енергетска ефикасност и ОИЕ* (eps.rs)
- [9] *Закон о računovodstvu (Sl. Glasnik RS, 73/2019 i 44/2021)*.
- [10] Pfaff, N., Utermarck, S., Carabia, A. (2021), *The Sustainability Disclosure Regime of the European Union*, ICMA, September 2021.
- [11] *Climate related risk in financial statements*, Ernest & Young, April 2021
- [12] *UK to enshrine mandatory climate disclosures for largest companies in law - GOV.UK* (www.gov.uk)
- [13] IFRS - *Global sustainability disclosure standards for the financial markets*.
- [14] *Task Force on Climate-related Financial Disclosures, Overview*, March 2021, p.37